

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

KORAY AVCI ÇAKMAN'IN 6-9 YAŞ ÇOCUKLARINA
YÖNELİK DEĞERLER EĞİTİMİ HİKÂYELERİNİN
İNCELENMESİ

Dönem Projesi
SEBAHAT MUMCU

DANIŞMAN
PROF. DR. BAYRAM ÖZER

SAMSUN
2023

BEYAN

Doç. Dr. Bayram ÖZER danışmanlığında “Koray Avcı Çakman’ın 6-9 yaş çocuklarına yönelik değerler eğitimi hikayelerinin incelenmesi” konulu nitel çalışmamın bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynaklarda gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği’nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

01.06.2023

Öğrenci Adı SOYADI
Sebahat MUMCU

TEŞEKKÜR

Tezsiz yüksek lisans eğitimim süresince beni geliştiren hocalarıma ve bu araőtırmayı yaparken desteğini benden esirgemeyen eőtım Fatih MUMCU'ya, her daim kolayca ulaőtıp fikirlerine danıőtıęım, bana bu süreçte yardımlarını esirgemeyen danıőtmanım Prof. Dr. Bayram ÖZER hocama çok teőtekkür ederim.

Saygılarımla...

Sebahat MUMCU

ÖZET

Değer, bir şeylerin ya da bir kişinin sahip olduğu özellikler, içeriğin ya da önemini ifade eden bir kavramdır. Değerler, bir toplum ya da kişilerin benimsediği ve önemseydiği inançlar, normlar, ahlaki ilkeler ve davranış biçimleridir. Değerler insanların kararlarını, sahip oldukları ve yönlendiren temel ilkelere bağlıdır. Sevgi, dürüstlük, saygı, sorumluluk, adalet, hoşgörü gibi kavramlar değerleri ifade eder. Değerler, kültür, din, eğitim, aile gibi faktörler tarafından şekillenir ve kişisel farklılıklar gösterir. Değerlerin verilmesinde birçok yöntem vardır. Resimli hikâye kitapları da bunlardan biridir. Resimli hikâye kitaplarının değer aktarımında ve çocuk eğitimindeki rolü çok önemlidir. Hikâyelerde kullanılan karakterler ile toplumsal kurallar ve değerler küçük yaşlardaki çocuklara resimlerle, karakterlerin kısa konuşmalarıyla aktarılır. Küçük yaşlarda hikâyeler okunan çocukların dil gelişiminin, kendini ifade etme becerisinin geliştiği bilimsel olarak ispatlanmıştır. Kendini ifade eden çocuklarda öğrendiği değerleri girdiği her toplumda uygular ve örnek olur. Bu çalışmada Koray AVCI ÇAKMAN'ın ilkökul çocuklarına yönelik Değerler Eğitimi Serisinin içinde bulunan 10 tane hikâyesinde yer alan değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilen çalışmada elde edilen veriler içerik analizi ile raporlaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda incelenen hikâye kitaplarında; saygı, sevgi, yardımseverlik, cömertlik, çalışkanlık, sabırlı olma, adil olma ve merhametli olma gibi birçok değere yer verildiği tespit edilmiştir. Koray AVCI ÇAKMAN'ın hikâye kitaplarının değer aktarımında kullanılabilecek nitelikte önemli eserler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Koray AVCI ÇAKMAN

ABSTRACT

Value is a concept that expresses the characteristics, content or importance of something or a person. Values are the beliefs, norms, moral principles and forms of behavior that a society or individuals adopt and care about. Values are the basic principles that guide people's decisions and possessions. Concepts such as honesty, respect, responsibility, justice, tolerance express values. Values are shaped by factors such as culture, religion, education, family and show personal differences. The role of picture story books in value transfer and child education is very important. Social rules and values are conveyed to children at a young age with pictures, short conversations of the characters used in stories. It has been scientifically proven that children who read stories at a young age develop their language development and self-expression skills. Children who express themselves apply the values they learn in every society they enter and set an example. In this study, it is aimed to examine the values in 10 stories in the Values Education Series for primary school children by Koray Avcı Çakman. The data obtained from the research conducted with document analysis, one of the qualitative research methods, were reported with content analysis. As a result of the research, it was determined that many values such as respect, love, helpfulness, generosity, diligence, patience, fairness and compassion were included in the story books examined. It has been seen that Koray Avcı Çakman's story books are important works that can be used in value transfer.

Keywords: Values Education, Koray AVCI ÇAKMAN

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	v
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Alt Amaçlar	2
1.5. Varsayımlar	3
1.6. Sınırlılıklar.....	3
1.7. Kısaltmalar	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Değer	4
2.2. Değerler Eğitimi	5
2.3. Çocuk Edebiyatı	6
2.4. Çocuk Kitapları ile Değer Aktarımı	7
3. BÖLÜM YÖNTEM.....	8
3.1. Araştırmanın Modeli	8
3.2. Veri Toplama Araçları.....	8
3.3. Veri Toplama Süreci ve Analizi	9
4. BULGULAR ve YORUM.....	11
4.1. Küçük Zürafa Kitabına İlişkin Bulgular	11
4.2. Portakal Miyavladı Kitabına İlişkin Bulgular	12
4.3. İncir Uçtu Kitabına İlişkin Bulgular	13
4.4. Karganın Eskici Dükkânı Kitabına İlişkin Bulgular	14
4.5. Ah! Vah! Of! Pof! Kitabına İlişkin Bulgular	16
4.6. Kirpi Ve Balonları Kitabına İlişkin Bulgular	18

4.7.	Ayı ve Arılar Kitabına İlişkin Bulgular.....	19
4.8.	Pamuk Karardı Kitabına İlişkin Bulgular.....	21
4.9.	Doğa Doğayı Seviyor Kitabına İlişkin Bulgular	22
4.10.	Havuç Koştı Kitabına İlişkin Bulgular	23
5.	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	26
5.1.	Tartışma ve Sonuç	26
5.2.	Öneriler.....	30
	KAYNAKÇA.....	31

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1	<i>Araştırma kapsamında incelenen yapıtların künyelerine ilişkin bilgiler...</i>	9
Tablo 2.1.	<i>Küçük Zürafa Kitabında verilmek istenen değerler</i>	11
Tablo 3.1.	<i>Portakal Miyavladı Kitabında verilmek istenen değerler.....</i>	12
Tablo 4.1.	<i>İncir Uçtu Kitabında verilmek istenen değerler</i>	13
Tablo 5.1.	<i>Karganın Eskici Dükkânı Kitabında verilmek istenen değerler</i>	15
Tablo 6.1.	<i>Ah! Vah! Of! Pof! Kitabında verilmek istenen değerler.....</i>	17
Tablo 7.1.	<i>Kirpi Ve Balonları Kitabında verilmek istenen değerler</i>	19
Tablo 8.1.	<i>Ayı ve Arılar Kitabında verilmek istenen değerler.....</i>	20
Tablo 9.1.	<i>Pamuk Karardı Kitabında verilmek istenen değerler</i>	21
Tablo 10.1.	<i>Doğa Doğayı Seviyor Kitabında verilmek istenen değerler.....</i>	23
Tablo 11.1.	<i>Havuç Koştü Kitabında verilmek istenen değerler.....</i>	24

1. GİRİŞ

Bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi için zorunlu olan, toplumsal yaşama katkıda bulunan, toplum hayatını düzenleyen ve kültür aktarımında önemli rol üstlenen kavramlara değerler denir (ILICAK & Başoğlu, 2018). Değer, bir şeylerin ya da bir kişinin sahip olduğu özellikler, içeriğin ya da önemini ifade eden bir kavramdır. Değerler, bir toplum ya da kişilerin benimsediği ve önemsendiği inançlar, normlar, ahlaki ilkeler ve davranış biçimleridir. Değerler insanların kararlarını, sahip oldukları ve yönlendiren temel ilkelerdir. Sevgi, dürüstlük, saygı, sorumluluk, adalet, hoşgörü gibi kavramlar değerleri ifade eder. Değerler, kültür, din, eğitim, aile gibi faktörler tarafından şekillenir ve kişisel farklılıklar gösterir.

Çocukların eğitiminin en önemli parçalarından biri kitaplardır. Çocuklar kitapları okurken hayal dünyalarını geliştirir. Buldukları yaşam şartlarından farklı yaşantılar olduğunu farkına varır. Merak ettiklerini öğrenir ve bunu davranışlarına yansıtır. Öğrenebileceği şeylerden biride toplumsal davranışları oluşturan değerlerdir.

1.1. Problem Durumu

Çocuk kitabı seçerken dikkat edilmesi gereken en önemli özelliklerden biri, çocuğun kendini tanıma, davranışlarını düzeltme ve kişiliğini geliştirme sürecine destek olmasıdır. Ayrıca çocuk kitabı, çocuğa hayatın farklı yönleri, farklı ülkeler ve kültürler hakkında zengin ve yararlı bilgiler sunarak çocuğun öğrenmesine katkıda bulunmalıdır (Şirin, 1994; Sever, 2003). İlköğretim çağında okutulan kitapların kısa hikâyeler olması önemlidir. Çünkü o yaşlarda çocuklar uzun süreli okumalar yapamazlar. Dikkatleri az olur ve çabuk sıkılırlar. O nedenle verilmek istenen mesajlar en kısa ve eğlenceli bir şekilde verilmelidir. Bununda en kolay yolu hikâyelerdir. Yanlış ve doğru kavramı hakkında bilinçlendirici, evrensel değerler içeren hikâyeler, öğrencilerin evrensel değerleri öğrenmelerine ve uygulamalarına katkı sağlayabilir. Hikâye, kişisel ve ruhsal gelişim açısından, birçok alanda uluslar arası kabul gören bir konumdadır ve çocuk ve gençlerin psikolojik gelişimlerine yardımcı olan önemli bir pedagojik araçtır (Rossiter, 2001). Bu nedenle ilköğretim çağında öğrenciler ve öğretmenler tarafından çok tercih edilen Koray AVCI ÇAKMAN'ın 2016 yılında

yayınladığı 6-9 yaş çocuklarına yönelik değerler eğitimi serisindeki hikâyelerin içinde bulunan değerler araştırılarak değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma bazı değerleri vermekte zorlanan ebeveyn ve öğretmenlere yardımcı olmak için önemlidir. Çünkü kitapların çocukların hayal dünyasını geliştikleri ve kitaptaki karakterlerin yerine kendilerini koydukları bilinmektedir. Çocuklar karakterin güzel ya da kötü davranışlarını kendilerine örnek almaktadır. Koray AVCI ÇAKMAN'ın hikâye kitaplarında hangi değerlerin olduğu belirlendiğinde okutacak kişiler için değerleri öğretmede kolaylık sağlanacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Koray AVCI ÇAKMAN'ın 6-9 yaş (ilköğretim çağına) yönelik değerler eğitimi serisinde bulunan 10 tane kitabın değerler açısından incelenmesidir. Koray AVCI ÇAKMAN'ın hikâyelerinde hangi değerler yer almaktadır? Sorusunun yanıtı aranacaktır.

1.4. Araştırmanın Alt Amaçları:

- 1.4.1 Küçük Zürafa kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.2 Portakal Miyavladı kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.3 İncir Uçtu kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.4 Karganın Eskici Dükkânı kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.5 Ah! Vah! Of! Pof! kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.6 Kirpi Ve Balonları kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.7 Ayı ve Arılar kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.8 Pamuk Karardı kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.9 Doğa Doğayı Seviyor kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi
- 1.4.10 Havuç Koştı kitabında bulunan değerler açısından incelenmesi

1.5. Varsayımlar

Kitaplarda yer alan değerlerin öğretim programlarında yer verilen değerlere uygun olduğu varsayılmaktadır. Değerlerin hedef kitleye hikâyeler yoluyla kazandırılabilceği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma Koray AVCI ÇAKMAN'nın 150 tane eserinin arasından seçilen 10 tane hikâye kitabı ile sınırlıdır.

1.7. Kısaltmalar

s: Sayfa

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

Y: Yayınevi

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer

"Değer" terimi, kullanıldığı bağlama bağlı olarak farklı anlamlara sahip olabilir. Etik ve felsefede değer, önemli veya arzu edilen kabul edilen ilke veya standartları ifade eder. Örneğin, dürüstlük, şefkat ve başkalarına saygı gibi değerler genellikle etik davranışın temeli olarak görülür. Türkçe sözlükte değer "üstün ve yararlı nitelik" olarak tanımlanmaktadır (TDK). Yaşamımızı dürüstçe sürdürmemize yardımcı olan değerler, varmak istediğimiz ideallerdir ve bunlar bize gerekeni gösterirler. Bireyin mesleği ve günlük hayatı ideallerle doludur ve bunlar onun hayatına anlam katarak seçimlerine, kararlarına ve davranışlarına inançlarını ve görüşlerini yansıtır (Özgener, 2020; Robbins, 1994; Erdem, 2003). Değerlerin bazı belirgin nitelikleri şöyle ifade edilebilir (Kaltsounis, 1987; MEB 2005, 87; Quisumbing ve Leo, 2005):

- Bireylerin davranışlarını belirleyen içsel bir güçtür.
- Hayatın kararsızlık anlarında seçim yapmayı kolaylaştırır.
- Toplumun veya bireylerin ortak değerleri olarak kabul edilir.
- Bireylerin algılamalarını ve gerçekliği yorumlamalarını etkiler.
- Davranışları düzenlemeye yardımcı olur.
- Zamanla farklı faktörlere ve kişilere göre değişiklik gösterebilir.
- Kişi veya toplumların arzu ve hedeflerini yansıtır.
- Duygusal bir boyutu vardır, düşünce ve anlayışa kuvvet verir, davranışları etkiler.
- İnsan kişiliğinin ahlaki, sosyo-ekonomik, zihinsel, politik, fiziksel, estetik, dini gibi çeşitli yönlerini kapsar.

Değerlerin bu özelliklerini göz önünde bulundurulduğunda bir nevi kişinin otokontrol sistemi olduğu söylenebilir. Toplumsal değerlere sahip olmayan insanların her türlü olumsuz davranışı yapması beklenebilir.

2.2. Değerler Eğitimi

Değerlerin toplumdan topluma, eski çağdan yeniçağa aktarılması için birçok yol vardır. Değerler öğrenilebilir durumlardır. Bu aktarımlar aile yoluyla, okullar yoluyla, kitaplar yoluyla gerçekleşir. Okul yoluyla aktarımda programın oluşturulması esnasında konuların içine konulması ile olur. Türk Milli Eğitim sisteminin genel amaçlarına bakıldığında öğrencilere kazandırılması gereken birçok değer göze çarpmaktadır. Çok sayıda değeri içeren ve “iyi insan”, “iyi vatandaş” yetiştirmeyi hedefleyen eğitim sistemi, bireyleri “Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu yönlerinden sağlıklı ve dengeli bir kişilik ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünme yeteneğine, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişiliğe ve girişimciliğe önem veren, topluma karşı sorumluluk hisseden, yaratıcı, yapıcı ve verimli kişiler olarak geliştirmek” gibi değerleri tüm eğitim kademelerinde öğrencilere kazandırmayı ummaktadır. Bu sebeple değerleri sadece bir derste değil, her derste değerlerin gösterildiği, sonuçlarının konuşulduğu ortamların yaratılması gereklidir. Öğretim programlarında bulunan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler öğrenme öğretme sürecinde hem tek başına hem de bağlantılı olduğu alt değerlerle ve diğer kök değerlerle birlikte işlenerek yaşatılacaktır (M.E.B.2018). Programın dışında onun uygulayıcısı olan öğretmenlerin davranışlarının da çocuğa değer aktarımında rolü vardır. Bir çocuğun öğretmeni, birçok ahlaki özellikler bakımından ona örnek olur. Öğretmen diğer çocuklara karşı saygılı ve kibar davranıyorsa, çocuklar da bu bakımdan öğretmeni taklit ederler. Öğretmen çocuğun hata ve kusurlarını hoşgörüyü karşılayabiliyorsa, çocuğun da başkalarının kusurlarını hoş görmesi beklenebilir (Goleman, 1998). İyi insan yetiştirmede okuldan önce aileye büyük iş düşmektedir. Aileler çocuklara istenilen değerleri aşılar. Büyüklere saygı duymayı, vatanını sevmeyi, mili değerlere sahip çıkmayı çocuklar önce anne baba davranışlarından öğrenir. Örneğin bir anne baba, dede ve babaanneyi ziyarete gidiyorsa çocukta büyüklere saygı duyma değeri oluşur. Bayramlarda büyükler ziyaret ediliyorsa çocukta bayram kültürü oluşur. Anne ve baba doğayı koruyor, hayvanları seviyor ve onlara zarar vermiyorsa çocukta hayvan sevgisi değeri oluşur. Bunlar gibi örnekler çoğaltılabilir. Okullar ailenin aşıladığı değerleri işleyerek ulusal bilinç kazandırır. İyi bir yurttaş olma ve toplumda bu değerleri gerçekleştirmeyi kazandırır.

Değerleri aktarmanın bir yolu da, değerler hakkında fikir verebilecek kısa hikâyelerdir. Doğru ve yanlış kavramlarına dikkat çeken, evrensel değerlere sahip hikâyeler, çocukların evrensel değerleri özümsemelerine ve hayata geçirmelerine katkı sağlayabilir. Hikâye, kişisel ve ruhsal gelişim açısından, birçok alanda uluslar arası kabul gören bir niteliğe sahiptir ve çocuk ile gençlerin psikolojik gelişimlerinde etkili bir pedagojik araçtır (Rossiter, 2001). Hikâye okuyan ya da dinleyen çocuklar oradaki karakterlerin yerine kendileri geçer ve onlar gibi davranmayı öğrenir.

2.3. Çocuk Edebiyatı

Değerlerin öğretilmesinde sözlü ve sözlü olmayan iletişim büyük bir görevi yerine getirmektedir. Sözlü olmayan yazılı yapıtlar bu süreci daha kalıcı kılmaktadır. Bunu hem eserin metinleriyle hem de görselleri ile gerçekleştirmektedir. Çocuk edebiyatı, küçüklere değer aktarımında önemli bir konuma sahiptir. Çocuk edebiyatı; çocukların büyümelerine, gelişmelerine, hayallerine, düşüncelerine, zevklerine, duygularına yönelirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla yapılan çocuksal bir edebiyattır. Çocuklar için edebiyat yüzyılımızın başından beri gündemde olan yeni bir fikirdir. Bu edebiyatın oluşturulabilmesi çocuğa dışarıdan bakışın yanı sıra içeriden bir bakış da ister. Yani çocuğun yetişkinler dünyasından ayrı eğilimlerinin, çocuksu hassasiyetlerinin farkına varılmasını sağlar. Bu hassasiyetlerin en önünde dil ve anlatım vardır. Çocuk edebiyatında çocuğa uygunluğun ölçütünü dil ve anlatım saptar. Bu da çocuğa uygunluk kavramını ortaya çıkarır. (Sever, 2003; Yurttaş, 1995; Şirin, 1994; Oğuzkan, 2001; Özdemir, 1982). Edebiyatın çocuk için önemi; ona keyif veren, hayal gücünde resimler yaratan, okul öncesi dönemde çocuğun çevreyi öğrenmesine, çevreyle iletişim kurmasına yardımcı olan ve duygusallığını geliştiren yazı türüdür. Okuma becerisi kazanmadığı zamanlarda dinlediği hikâyelerde, ezbere bildiği tekerlemeler, masal ve benzeri düşünceler çocuk edebiyatının içindedir (Tonguç, 1946; Şimşek, 2005; Bozdağ, 2000). Çocukların zihinsel gelişimine katkıda bulunan ve yaratıcı hayal güçlerini harekete geçiren hikâye, aynı zamanda algısal gelişimlerini de destekler. Bu sayede çocuklar olayları fark edebilir, olaylar arasında bağlantı kurabilir, problemlere çözüm bulabilir, kelime belleklerini geliştirebilir, yeni kavramlar öğrenebilirler (Selçuk, 2004; Küçükkaragöz, 2003). Zihinsel gelişimle birlikte dil gelişiminin de ilerlediği düşünülürse, dil becerisi de gelişir ve kendini ve çevresindeki durumları daha rahat ifade eder (Dilidüzgün, 2004; Bilgin, 2003; Yeşilyaprak, 2004).

2.4. Çocuk Kitapları ile Değer Aktarımı

Çocuklarda oluşan değer ve davranışlar 0-13 yaş arasında olmaktadır. Ondan sonraki dönemde davranış değiştirmenin çok zor olacağı bilim insanları tarafından söylenmektedir. İyi bir hikâye gerek içindeki yazılanlarla gerek resimleriyle bu davranış değişikliğini oluşturabilir. Bu şekilde çocuklara hitap eden hikâyelerin; çocuğun kendini ve dünyayı tanmasına, duygularını ve ihtiyaçlarını rahatça ifade etmesine, kendisine ve başkalarına saygılı olmasına nasıl katkıda bulunduğunu anlatabilir. Ayrıca hoşgörü, vatan sevgisi, millet sevgisi, aile sevgisi, arkadaşlık ve büyüklere saygı gibi değerleri de öğrettiğini belirtebilir. Hikâye, bu yüzden çocuğun duygusal gelişimine yardımcı olan önemli bir araçtır (Paykoç, 1997; Özer, 1998). Çocuk kitabının amacı, çocuğun ilgisini çekmek ve ruhsal gereksinimlerini karşılamak olduğu kadar, çocuğun okuma zevkini de artırmaktır. Bu nedenle kitabın içeriğinin, çocuğun anlama seviyesine, dil gelişimine uygun olması ve üslûbun da özenli olması gerekir. Nitelikli çocuk kitapları ile çocuklar arasında kurulan sağlıklı bir iletişim, çocuğun kitaba ve okumaya istekli olmasını sağlar (Sever, 2003; Dayıoğlu, 2000). Hikâyeler kısa ve hızlı okunabilir olma özellikleri ile de çocuklar tarafından daha çok tercih edilirler.

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri toplama yöntemleri olan gözlem, görüşme ve doküman analizi ile yapılan araştırma, nitel araştırma olarak adlandırılır. Bu araştırmada, algılar ve olaylar doğal ortamlarında gerçekçi ve bütünlüklü bir şekilde incelenir ve nitel bir süreç takip edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Koray AVCI ÇAKMAN'ın 2016 yılında Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından basılmış Değerler eğitimi serisi içinde yer alan 10 kitabı incelenmiştir.

1982'de Samsun'da doğan Koray AVCI ÇAKMAN, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. 2006'dan beri serbest yazarlık yapıyor. 170 tane çocuk öyküsü ve masalı yayımladı. TRT'de Elma Kurdu adlı çocuk programının hikâyelerini yazdı ve senaryo drama liderliğini üstlendi. La Fontaine'in Fablları'nın İlkokul 3'ler için 18 saatlik yaratıcı drama uygulaması olan tezini hazırladı ve M.E.B.'den Drama Liderliği Belgesi aldı. 2006'da Ömer Seyfettin Öykü Yarışması'nda mansiyon, II. Behiç Erkin Öykü Yarışması'nda üçüncülük, "Arkadaşım Flamingo" konulu çocuk öyküleri yarışmasında ve II. Kelendiris Öykü Yarışması'nda ikincilik ödülleriyle layık görüldü. Almarpa'nın Gizemi isimli eseriyle Tudem Edebiyat'ta çocuk romanı dalında birincilik kazandı. PEN yazarlar derneği, Çağdaş Drama Derneği, Çocuk Müzeleri derneklerinin üyesidir. Eserlerinden bazıları:

- Bir Keloğlan Bir de Eşeği,
- Flamingo Günlüğü
- Gizemli Olimpos Kafadar Kuzenler Antalya'da
- Işığın Çocuğu Arel
- Küçük Zürafa
- Portakal Miyavladı

- Doğa Dedektifleri-1 Gizemli Laboratuar
- Advin Gümüş Sırtlı Goriller Ülkesinde
- Dedemin Uçan Dairesi
- Yedikır'ın Kuşları
- Midas'ın Peşinde
- Papağan Panki ve Gökkuşuğu
- Pembe Uçurtma
- Palyaço

3.3. Veri Toplama Süreci ve Analizi

Tablo 1.1

Araştırma Kapsamında İncelenen Yapıtların Künyelerine İlişkin Bilgiler

Yapıtın Adı	Yayınevi	Yayın Yılı	Türü	Resimleyen	Sayfa Sayısı
Küçük Zürafa	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Portakal Miyavladı	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
İncir Uçtu	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Karganın Eskici Dükkânı	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Ah! Vah! Of! Pof!	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Kirpi ve Balonlar	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Ayı ve Arılar	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Pamuk Karardı	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Doğa Doğayı Seviyor	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32
Havuç Koştı	Kırmızı Kedi Y.	2016	Hikâye	M. Akif KAYNAR	32

Bu araştırmada doküman incelemesi yapılarak verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Metinlerden veya başka anlamlı bir konudan tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar elde etmek için kullanılan bir araştırma tekniği olan içerik analizi, bu çıkarımların kullanım bağlamlarına uyarlanmasına olanak sağlar (Krippendorf, 2018). Çıkarıma fikri içerik analizinde özellikle önemlidir. Veri kaynağı olan kitaplar Samsun'daki bir kitapçı aracılığı ile kırmızı Kedi Yayınevinden sipariş verilerek temin

edilmiştir. Serinin içinde 10 tane kitap bulunmaktadır. Bu kitaplar tek tek okunarak içinde geçen değerler belirlenmiştir. Daha sonra bilgisayar ortamında bulgular yazılmıştır. Kitaplar toplu halde okunmamıştır. Bir kitap okunup, bulguları bulunmuş, daha sonra diğer kitaba geçilmiştir. Bir kitabın okunup incelenmesi yaklaşık üç saat sürmüştür. Üç hafta içinde inceleme süreci tamamlanmıştır. Ayrıca okuma esnasında dolaylı yollardan da bazı değerlerin verilmek istendiği görülmüş ve bunlarda örtük değer adı altında tespit edilmiştir. Belirlenen değerlerin hangi sayfalarda olduğuna bakılarak tablolştırılmıştır. Kitaptan bu değerlerin çıkarıldığı bazı cümleler alıntı yapılmıştır.

4. BULGULAR ve YORUM

4.1. Küçük Zürafa Kitabına İlişkin Bulgular

Küçük Zürafa kitabı 32 sayfadan oluşan bir hikâyedir. Kitabın kapak resminde boyu ağacın boyuna uzanamayan üzgün yavru bir zürafa bulunmaktadır. Bu resim çocuklarda zürafanın neden üzgün olduğu konusunda merak uyandırıp kitabı okumasını sağlayabilir. Kitabın ana değeri sabırlı ve azimli olma değeridir. Eserde küçük bir zürafanın göçmen kuşları görme çabası anlatılmaktadır. Uzun ağaçların bulunduğu bir ormanda yaşayan küçük zürafa göçmen kuşları ağaçların uzunluğundan görememektedir. Bu nedenle bazı hayvanlar kendi yaratılış özelliklerine göre zürafaya önerilerde bulunup onun kuşları görmesini sağlamaya çalışırlar. Ama bütün çabaları sonuçsuz kalır. Bunun üzerine zürafa beklemeye koyulur. Yıllar geçtikçe boyu uzamaktadır. Sonunda ağaçların boyundan uzun olur ve göçmen kuşları görür. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 2.1.

Küçük Zürafa Kitabında Verilmek İstenen Değerler

	Değerler	Doğrudan (sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Azimli olma	11,13,19,22,26	-	5
2	Sabırlı olma	29,31	-	2
3	Yardımlaşma	-	8,16,20	3

Bu kitapta azimli olma değeri 5 yerde, sabırlı olma değeri 2 yerde ve yardımlaşma değeri 3 yerde geçmektedir. Aşağıda Küçük Zürafa adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Gak gak şimdi uçma vakti pat pat çırp kanatlarını. Haydi, pat pat Ama küçük zürafa uçamadı uçağına düşüp yere pat pat yuvarlandı” (s.13), (Azimli olma)
- “Geçen mevsimler boyunca boyu da uzamıştı” (s.31), (Sabırlı olma)
- “Yardıma hazırdı kurbağa göbeğini şişir önce, işte böyleee! İyice doldur havayla Daha sonra da kocaman olsun... Daha da... Şimdi zıpla bakayım yukarıya”(s.16), (Yardımlaşma)

4.2. Portakal Miyavladı Kitabına İlişkin Bulgular

Portakal Miyavladı kitabı 32 sayfadan oluşan bir hikâyedir. Kitabın kapağında turuncu renkli şaşkın bakışlı bir kedi resmi bulunmaktadır. Kedi çocukların en sevdiği, korkmadan dokunabildikleri ve evde rahatlıkla besleyebilecekleri bir hayvan olduğu için hayvan sevgisi değerini vermede kullanılabilecek en uygun hayvan olduğu düşünülebilir. Kapak resmindeki şaşkın bakış hali çocuklarda merak uyandırabilir. Hikâyede küçük bir kızın hayvanları ile yaşadığı macera anlatılmaktadır. Annesi sürpriz olarak kıza bir akvaryum hediye alır. Evde de portakal isminde bir kedi bulunur. Küçük kız balığın kedi tarafından yenileceği için endişelidir. Balığı cam kapaklı bir dolabın içine yerleştirir. Orada güvende olduğunu düşünür. Daha sonra okuldan geldiği bir gün balığını orada göremez ve kedinin onu yediğini düşünür. Tam kedisine kızacakken annesi gelir ve elinde küçük balığı vardır. Küçük kız kedisi hakkında yanlış düşündüğünü anlar ve üzülür. Daha sonra kedisini besler. Kedisinin minnet duygusu içinde miyavlayıp ona sarıldığını görür. Bunun üzerine balığın sesinin çıkmayacağını düşünür ve ona da yem verir. Çocuk hayvanlarını beslediği için çok mutludur. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 3.1.

Portakal Miyavladı Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Hayvan sevgisi	13,20,22,29,30,32	-	6
2	Sorumluluk alma	13,16,20,24,26,29,30,32	-	8
3	Nezaketli olma	-	19,20	2

Bu kitapta hayvan sevgisi 6 yerde, sorumluluk alma değeri 8 yerde ve nezaketli olma değeri 2 yerde geçmektedir. Nezaketli olma değerini hayvanına kaba davranırken annesinin içeri girip onu uyarma sözlerinden anlıyoruz. Kavramın zıttı kullanılarak vermeye çalışılmış. Aşağıda Portakal Miyavladı adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Balığımı da kedi mi de çok severim.” (s.13), (Hayvan sevgisi)
- “Balığım pullu süzüle süzüle yüzüyor küçücük akvaryumunda neşeyle geziyor” (s.20), (Hayvan sevgisi)

- “Balığının yemini kedimin mamasını hep ben veririm.”(s.13), (Sorumluluk alma)
- “Sepeti temizlerken Portakal beni izledi.” (s.26), (Sorumluluk alma)
- “Portakala kızıp söylenecektim ki annem içeri girdi.”(s.19), (Nezaketli olma)
- “Zavallı Portakalı boş yere suçlamışsın pulluğun akvaryumu kirlenmişti onu temizledim.” (s.20), (Nezaketli olma)

4.3. İncir Uçtu Kitabına İlişkin Bulgular

İncir Ağacı 32 sayfadan oluşan bir hikâyedir. Kitabın kapak reminde rüzgâra karşı incir yaprakları arasında uçan bir kuş resmi vardır. Kuşun renginin kırmızı olması çocukların dikkatini çekebilir. Bu hikâyeye bir anne kuşun kendisine İncir Ağacı üzerinde yuva yapması ile başlamaktadır. Anne Kuş yuvayı yaptıktan sonra üç tane yavrusu olur. Bu yavrulardan iki tanesi uçmayı öğrenirken üçüncüsü korkar, uçmaya cesareti olmaz ve günlerce yuvada tek başına kalır. Üzerinde yaşadıkları İncir Ağacı “Hey küçük kuş incir sever misin? İncirlerim ballıdır tatlıdır incir kuşları incirlerime bayılır. Ne duruyorsun o zaman bir incir yesene” diyerek minik kuşu yönlendirir. İncir Ağacı onu alt dallarındaki bir inciri gösterir. “Diğerleri değil ama bu incirim büyüdü. Bence herkesten önce onun tadına sen bakmalısın” der. Kuş yürüyerek o dala gider. Sonra da gözünü kapatıp yuvadan çıkıp dalın üzerinde minik adımlarla yürür ve gözünü kapatıp hop diye aşağıdaki dala atlar. Artık incir kuşu başka daldadır ve yuvadan çıkmıştır. İncir kuşu inciri yerken birden rüzgâr çıkar ve ağacın dalları sallanır. Küçük kuş da paniğe kapılıp, “ Ben düşüyorum” diye bağıırır. İncir Ağacı “Düşmüyorsun uçuyorsun” der. Böylelikle uçmaktan korkan kuş uçuğunu farkına varır. Hikâyede özgüvenli olma konusu tam tersi şekilde yani özgüveni olmayan bir kuşun incir ağacının küçük bir müdahalesi ile kibar bir şekilde yol göstermesi ile uçmaya başlamasını anlatıyor. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 4.1.

İncir Uçtu Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Çalışkan olma	-	6	1
2	Nezaketli olma	-	9	1

3	Görgü kurallarına uyma	-	9	1
4	Sorumluluk alma	-	14	1
5	Yardımlaşma	-	16	1
6	Özgüvenli olma	20,22,30,32	-	4
7	Sabırlı olma	-	17	1
8	Cesaretli olma	-	16,18,29	3

Bu kitapta özgüvenli olma değerine 4 yerde, cesaretli olma değerine 3 yerde, çalışkan olma, nezaketli olma, görgü kurallarına uyma, sorumluluk alma, yardımlaşma, sabırlı olma değerlerine birer yerde rastlanmaktadır. Bu değerler örtük şekilde verilmiştir. Doğrudan verilen özgüvenli olma değeri aslında özgüveni olmayan bir kuşun başından geçen maceralarla anlatılmaya çalışılmıştır. Olumsuz bir durumdan olumlu bir mesaj verilmiştir. Aşağıda İncir Uçtu adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Kuru dalları zamanları topladı incir ağacının dalına taşıdı dalın üzerine küçük bir yuva yaptı.” (s.6), (Çalışkan olma)
- “Hoş geldin Minik kuş yuvana... Dallarımı şenlendirdi şarkınla, dedi.” (s.9), (Nezaketli olma)
- “Ağaca konukseverliği için teşekkür etti” (s.9), (Görgü kurallarına uyma)
- “İncir kuşu yavrularına yiyecek taşıyordu. Onları da minik böcekler ve solucanlarla besliyordu.” (s.14), (Sorumluluk alma)
- “Onlara nasıl kanat çırpacaklarını gösterdi. Kanatlarınızı bir yelpaze gibi açın olduğunuz yerde pıt pıt kanat çirpin.” (s.16), (Yardımlaşma)
- “Bunu günlerce yaptılar kanatlarını açıp açıp kapattılar.” (s.17), (Sabırlı olma)
- “Yuvadan çıkıp dalın üzerinde minik adımlarla yürüdü sonra da gözünü kapatıp Hop diye aşağıdaki dalı atladı.” (s.29), (Cesaretli olma)
- “Küçük kuş panikle bağırdı: Yooo! Düşüyorum.” “Düşmüyorsun, uçuyorsun! dedi incir ağacı” (s.30), (Özgüvenli olma)

4.4. Karganın Eskici Dükkâmı Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşan bir hikâye kitabıdır. Kitabın kapağında bazı eşyalara gururla bakan bir karga resmi bulunmaktadır. Bu resim çocuklarda “karga neden eşyalara bakıyor?” sorusunu oluşturup meraklanmalarını sağlayabilir. Kitap bahar

geldiğinde çeşitli hayvanların evlerinde yaptıkları temizlikten bahsetmektedir. Bu da bizim Türk kültüründe geleneksel bir işidir. Annelerimiz her mevsim geçişlerinde bahar temizliği yapmaktadır. Yani çocukların bildiği bir olaydan yola çıkarak hikâye anlatılmaya çalışılmıştır. Ayıcık uykudan uyandığı zaman evindeki örümcek ağlarını temizlemiş, yırtık çoraplarını, ayakkabılarını, eskimiş olan ceketini, şapkasını eline ne geçirdiyse çöpe atmıştır. Aynı şekilde tavşan da perdelerini yıkamış, etrafına bakınmış. Kenarı kırık olan saksını, kararmış olan cezvesini ve solmuş olan örtüsünü çöpe atmıştır. Kurt ise başka bir ile taşınacağı için eski eşyalarını çöpe atıp, yenilerini almaya karar vermiştir. Köstebek de temizlik yaparken eski koltuğunu yıprandı diye çöpe atmaya karar vermiştir. Hayvanlar ellerinde ellerindeki eşyalarla çöpe gittiğinde karga olanlara şaşırılmış. “Ne yapıyorsunuz? Neler oluyor” demeye kalmadan bütün hayvanlar çöpün yanına eşyaları atmışlardır. Hayvanlar gidince karga onlara bir sürpriz yapmak istemiş, çöpe atılan eşyalara alıp evine götürmüştür. Yırtık kıyafetleri rengârenk kumaşlarla yenilemiş, kırılan ve dökülen eşyaları onarmıştır. Kiminin üzerine kendi desenler yapmış, kiminin üzerine çiçekler takmış. Bütün bir gece uğraşmış ve ertesi sabah da erkenden kalkıp bir tezgâh kurmuştur. Uykudan kalkıp alışverişe gelen hayvanlar şaşırılmışlar. Kendi eşyalarını tanıyamamışlardır. Herkes kendi eşyasını almaya kalkmış. Ayı attığı ceketini, tavşan saksısını, köstebek koltuğunu tekrar almak istemiştir. Bunun üzerine karga “İyi baksanıza bunlara. Bunlar sizin beğenmeyip de attığınız eski eşyalarınız” demiş ve tüm hayvanlar şaşırılmış kargaya el emeğini hakkını verip kargadan eşyalarını geri almışlardır. Bu hikâyede karga arkadaşlarına bir ders vermek istemiştir. Müsrifliğin kötü olduğunu eskiyen eşyalarımızı hemen atmamamız gerektiğini, onları başka türlü onararak değerlendirmemiz gerektiğini anlatmak istemiştir. Bu sayede paramızı boşuna harcamamış olacağız. Çocuklara verilmek istenen mesajlar bunlardır. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 5.1.

Karganın Eskici Dükkânı Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Çalışkan olma	-	9,10,13,16,26,32	6
2	Tutumlu olma	26,32	-	2
3	Adaletli olma	-	32	1

Bu hikâyede asıl verilmek istenen değer tutumlu olma değeridir. Yazar bunu tam zıttı olan davranışta bulunan, her bulduğunu bununla ne yapabilirim diye düşünmeden atan hayvanlar üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Doğru davranış gösteren karga eşyaları tamir ederek para harcamaya gerek kalmadan biraz emekle her şeyin yenilenebileceğini göstermiş ve tutumlu olma değerini anlatmıştır. Tutumlu olma değeri doğrudan 2 yerde yer almıştır. Çalışkan olma değeri 6 yerde, adaletli olma değeri ise 1 yerde örtük şekilde verilmeye çalışılmıştır. Aşağıda Karganın Eskici Dükkanı adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Kargacık o gün çöpe atılanları topladı. Yırtık kıyafetleri rengârenk kumaşlarla yamadı. Kırılan dökülen eşyaları onardı.” (s.26), (Çalışkan olma)
- “Bunlar sizin beğenmeyip de attığınız eski eşyalarınız hepsini biraz onardım kimine yama yaptım biraz da el emeği göz nuru kattım.” (s.32), (Tutumlu olma)
- “El emeğinin hakkını verip kargadan eşyalarını aldılar.” (s.32), (Adaletli olma)

4.5. Ah! Vah! Of! Pof! Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın kapağında bir araya gelmiş hayvanlar bulunmaktadır. Kirpinin eline beline koymuş hali bir şeyi dikkatlice dinlediğini ifade eder. Hikâyeyi okuyunca köstebeği dinledikleri anlaşılır. Hikâyenin özeti şu şekildedir. Bahar gelince rüzgâr şiddetli bir şekilde esmeye başlar ve ormandaki hayvanlar yuvalarına kaçar. Maymun dalına, sincap kovuğuna, kirpi ve köstebek yer altına iner. Ayı ise inine çekilir. Fil koşarak evine gider. Derken fırtına o kadar güçlenir ki kimi ağaçların gövdeleri kırılır, etrafta toz bulutları uçuşur. Sonra da şakır şakır yağmur yağmaya başlar. Günlerce kimse dışarı çıkamaz. Fırtına dindikten sonra hayvanlar yuvalarından çıkmış ve söylenmeye başlamıştır. Maymunun, kirpinin, filin, ayının evleri yıkılmış çatıları uçmuştur. Sürekli bu konuda şikâyet etmektedirler. Irmaktaki hayvanlar da aynı durumdadır. Onların da köprüleri yıkılmıştır. Köstebek bu duruma dayanamaz. “Yeter artık böyle ah vah of pof diyerek olmaz” der ve tüm arkadaşlarını çalışmaya davet eder. “Birbirimizle yardımlaşalım. Sırayla yuvalarımızı onaralım. Onarılmayacak halde olan yuvaları yeniden yapalım” der ve arkadaşlarına yardımlaşmaya çağırır. Hepsi önce ayıya bir in bulurlar, kapısını tamir ederler. Filin çatısını yaparlar. Sincaba sağlam bir meşe ağacı bulup kovuğunu yaparlar. Maymuna ise dayanıklı bir selvi ağacı seçerler ve evini yaparlar. Köstebek ile kirpinin ise evini

çok derinlere kazarak suyun oraya inemeyeceği bir şekilde yaparlar. Herkes bu durumdan çok memnundur. Ayrıca hepsi bir araya gelip ırmaktaki köprüyü de yapacaklarına söz verirler ve dinlenirler. Ertesi gün de bütün hayvanlar ırmağa gidip ırmağın içindeki çöpleri toplarlar ve köprüyü yaparlar. Böylelikle bütün hasarları bitmiş olur. İlerleyen günlerde tekrar fırtına olur. Ama hiçbirinin evine bir şey olmaz. Sadece nehirin içine çer çöp dolmuştur. Onu da ertesi gün birlikte temizleyeceklerini söylerler ve ormanda mutlu mesut yaşarlar. Hikâyede asıl verilmek istenen değer yardımlaşma ve işbirliğidir. Türk milletinin “Bir elin nesi var iki elin sesi var” atasözü ile örtüşen bir değerdir. Hayvanların gördüğü zarardan sonra evlerinden çıkıp söylenmeleri çocuklarda sabırsızlık davranışını pekiştirebilir. Ama o kadar söylenmeden sonra köstebeğin dayanamayıp “Yeter artık ah! vah! Of! Pof! diyerek olmaz. Bağrışmak yerine bu işin çaresine bakalım” sözleri kötü olaylar karşısında dik durulması, söylenmek yerine çaresine bakılması gerektiği mesajını vermektedir. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 6.1.

Ah! Vah! Of! Pof! Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Sabırlı olma	-	29,30	2
2	İşbirliği içinde olma	19,21,21,25, 26,27	-	6
3	Yardımlaşma	29,32	-	2

Bu kitapta doğrudan verilen işbirliği içinde olma değerine 6 yerde, yardımlaşma değerine 2 yerde rastlanılmıştır. Örtük şekilde verilen sabırlı olma ise 2 yerde bulunmaktadır. Aşağıda Ah! Vah! Of! Pof! adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Sırayla yuvalarımızı onaralım. Onarılmayacak halde olanların yuvalarını yeniden yapalım. Bu kadar kişi 3-5 günde yapar bu işi demiş.” (s.19), (İşbirliği içinde olma)
- “İki günde bütün işler bitti. Yardımlaşmasaydık işlerimizi bu kadar çabuk yapamazdık. Hepimiz şimdi perişandık demiş fil”(s.32), (Yardımlaşma)
- “Şakır şakır yağmur yağmış günlerce. Sonra fırtına çıkmış yine ama yağmurda ve fırtına da herkes çok rahatmış yeni yuvasında”(s.30), (Sabır)

4.6. Kirpi Ve Balonları Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşan bir hikâye kitabıdır. Kitabın kapağında elinde balon olan mutlu bir kirpi bulunmaktadır. Kirpinin mutlu yüzü çocuklarda merak uyandırabilir. Kirpinin neden mutlu olduğunu düşünebilirler. Kitap bencil olan bir kirpinin her şeye ulaşamayacağını basit bir olayla anlatıyor. Ormanda arkadaşlarıyla yaşayan bir kirpi vardır. Kirpi hiçbir eşyasını diğer hayvanlarla paylaşmamaktadır. Ne oyuncaklarını ne kitaplarını ne boya kalemlerini ne bisikletini. “Her şey benim. İşte benim. O benim, bu benim, şu benim. Hepsi benim hepsi benim” der. Mevsimlerden yaz ise “Güneş benim”, mevsimlerden kışsa “Kar benim”, “Gökyüzündeki yıldızlar benim, Aydede benim” der. Sonbahar gelince kuru yaprakların üzerinde yuvarlanır. Yuvarlandıkça “Bütün yapraklar benim” der. İlkbahar gelince çayırlarda çimenlerde yuvarlanır. “Bütün çiçekler benim” der. Kısacası kirpi her şeyin kendisinin olduğunu düşünür ve hiçbir şeyi başka arkadaşlarıyla paylaşmak istemez. Bir gün tavşan evde parti verecektir ve kirpiyi de davet etmiştir. Tavşanın evine gidince herkese bir sürprizi vardır. Tavşan elinde içeriye rengârenk balonlarla gelir. Kirpi o kadar bencildir ki diğer arkadaşlarına hiç görmeden balonların hepsini alabilmek için koşar. “Balonların hepsi benim, hepsi benim” der. Kurbağayı iter, sincabın elinden balonu kapar, kaplumbağayı çeker, kunduzun ayağına basar. Tabii ki bu karmaşanın içinde balonların çoğu patlar. Sadece 4 tane balon kalır. Tavşan kirpiye kızar ve bu balonlardan mavi balonu kurbağaya, kırmızı balonu kaplumbağaya, sarıyı kunduza, yeşili sincaba verir. Kirpiye balon kalmaz ve çok üzülür. Kirpinin çok üzüldüğünü gören kurbağa balonu kirpiye verir. Kirpi de o anda yaptığı yanlışı anlar. Paylaşmanın güzel bir şey olduğunun farkına varır. Çünkü çok mutlu olmuştur. O günden sonra ormandaki hayvanlarla bisikletini, boya kalemini ve oyuncaklarını paylaşır. Sadece ayı, yıldızı, güneşi ve mevsimleri paylaşmaz. Çünkü onlar zaten herkesindir. Bu kitapta verilmek istenen değer paylaşımcı olma değeridir. Burada olumsuz davranan kirpinin bencilliğinden yola çıkarak paylaşmanın ne kadar güzel bir duygu olduğu anlatılmak istenmiştir. Kitabın 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15 ve 17. sayfalarında kirpinin sürekli “Benim işte benim. O benim bu benim şu benim” dediği görülmektedir. Bu da kirpinin ne kadar bencil olduğunu bencilce davrandığını göstermektedir. Kitabın anlatmak istediği değer de bu zıtlıktan yola çıkarak bencil olmama yani paylaşımcı olma duygusudur. Bunu da kurbağanın yaptığı hareketten görüyoruz. Kurbağa kendisine verilen balonu kirpi ile paylaşıyor. Kirpi de o anda mutlu oluyor ve paylaşmanın güzel olduğunu anlıyor.

Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 7.1.

Kirpi Ve Balonları Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Paylaşımcı olma	28,29,30	-	3
2	Cömert olma	-	19	1
3	Empati kurma	-	26,28	2

Bu kitapta doğrudan verilen paylaşımcı olma değeri 3 yerde, cömert olma değeri 1 yerde, empati kurma değeri 2 yerde geçmektedir. Aşağıda Kirpi Ve Balonları adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “ O günden sonra her şeyini paylaşmış kirpicik.”(s.30), (Paylaşımcı olma)
- “Tavşancığın herkese bir sürprizi varmış rengârenk balonlarla içeri girmiş.” (s.19), (Cömert olma)
- “Kirpicik çok üzölmüş. Onun bu halini gören kurbağa uzatmış mavi balonu ona.”(s.28), (Empati kurma)

4.7. Ayı ve Arılar Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşan bir hikâye kitabıdır. Kitap bir ayının acıkması ile başlayıp diğer hayvanların da katıldığı bir serüvene dönüşür. Tonton bir ayının karnı acıkmıştır. Irmağın kenarına yaklaşır ve pençesini suya daldırır. Balık avlamaya çalışır. Ama balık yakalayamaz. Onun yerine bal yemeğe karar verir, arı kovanı gider. Arı kovanına pençesini uzattığında arılar kovandan çıkar ve ayıyı kovalar. Ayı kaçmaya başlar. Tavşanın bahçesinden geçerken onun fidanlarını ezer. Tavşan bu duruma çok kızar, öfkeyle bağırır. “Ayı istemeden fidanları ezdim özür dilerim” demesine rağmen tavşancık onu dinlemez ve bağırdıkça bağırır. Arılar bu duruma kızar tavşanı da kovalamaya başlar. Ayı ve tavşan kaçar. Tavşan o esnada kirpinin çamaşırlarına takılır ve çamaşırlar yerlere saçılır. Kirpiden özür dilemesine rağmen kirpi ona da bağırır. Bu sefer arılar kirpiyi de kovalamaya başlar. Daha sonra kirpi kaçarken kurbağanın oyuncağını kırar. Kurbağa ona hiç kızmaz, hiç bağırmaz. Yardımcı olur “Suya atlayın

suya. Arılar sizi kovalayamaz.” der. Tüm hayvanlar suya atlar. Arılar kurbağaya hiçbir şey yapmaz ve kurbağaya “Korkma kurbağa seni kovalamayız. Kirpi oyuncağını takıldı. Oyuncağın kırıldı ama sen ona kızmadın. Kızıp onu azarlamadın. Hoşgörülü davrandın. Biz hoşgörülü kurbağayı severiz.” derler. Diğer hayvanlar sorarlar “Peki bizi niye kovaladın”. Arılar ayıya “Sen kovanımıza pençene uzattın, balımızı izinsiz aldın. Bizi çok kızdırdın” der. Tavşancık da sorar “hoşgörülü olsaydın kızıp bağırmasaydın seni kovalamazdık” derler. Kirpi sorar “Tavşan ayıya, Sen de tavşana kızdın. Arılar öfkeli kirpileri de sevmez” derler. Kurbağa da “Ayıyı, tavşanı ve kirpiyi hoş görün. Haydi, artık kovanıza geri dönün” der ve arıları gönderir. Bu hikâyede verilmek istenen değer hoşgörülü olmadır. Tavşan ayıya hoşgörülü olmadı. Onu azarladı. Kirpi de tavşana hoşgörülü olmadı. Onu azarladı. O nedenle arılar hepsini kovaladılar. Ama kurbağa yapılan hata üzerine hiç kızmadı. Hatta onlara yardımcı oldu, hoşgörülü davranmış oldu. O yüzden Arılar onu kovalamadılar. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 8.1.

Ayı Ve Arılar Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Hoşgörü	20,25,30,32	-	4
2	Nezaketli olma	-	19	1
3	Yardımlaşma	-	10,11,17	3

Bu kitapta doğrudan verilmek istenen hoşgörü değeri 4 yerde görülmektedir. Örtük olarak verilen nezaketli olma değeri 1 yerde, yardımlaşma değeri 3 yerde görülmektedir. Aşağıda Ayı ve Arılar adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Ama sen ona kızmadın kızıp onu azarlamadın hoşgörülü davrandın Biz hoşgörülü kurbağaları severiz .”(s.25), (Hoşgörü)
- “Suya atlayın suya. Arılar sizi kovalayamaz suda.”(s.21), (Yardımlaşma)
- “ İstmeden fideleri ezdim özür dilerim ”(s.21), (Nezaketli olma)

4.8. Pamuk Karardı Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşan bir hikâye kitabıdır. Pamuk adında bir köpek bir çiftlikte yaşar, diğer hayvanlara göz kulak olur. Çiftlik sahibine yardım eder, hayvanlara sahip çıkar. Bu köpeğin en belirgin özelliği temiz olmasıdır. Tüyleri bembeyazdır. Her gün temizlenmektedir. Diğer hayvanlar Pamuk'u hem sever hem sayar hem de temizliğine imrenirler. Pamuk bir kez havlayınca tavuklar kümese girer. İki kez havlayınca ördekler sudan çıkar. Üç kez havlayınca kazlar susar. Dört kez havlayınca hindiler sıraya girerdi. Çiftliğin düzeni Pamuktan sorulur. Çiftçide bu durumdan çok memnundur. Çiftçinin olmadığı bir gün bacadan garip sesler gelir. Pamuk bakmak için bacaya çıkar. Yuva yapmaya çalışan kuşlar olduğunu görür. Aşağıya indiğinde hindiler ona tıslar. Tavuklar gıdaklar. Kazlar peşine süner. Ördekler suya atlar. Pamuk ne olduğunu anlamaz. Çünkü hayvanlar ona yabancı gibi davranır. Hiçbiri sözünü dinlemez. Pamuk bahçedeki aynaya baktığında yüzünün karardığını görür ve hayvanların onu tanıyamadığının farkına varır. Ördeklerin yanına suya atlar ve yıkanır. Yine temiz olur ve hayvanlar yine onun sözünü dinler. Bu hikâyenin anlatmak istediği değer temiz olma değeridir. Temiz olan köpeği herkes sevmekte ve ona saygı duymaktadır. Ama köpek pislenince kimse ona yanaşmak istemez. Bu zıtlık çocuklarda temizliğin önemli olduğu duygusunu oluşturabilir. Kitapta köpeğin beyaz renk olması çocukların dikkatini çeker. Çünkü beyaz renk kültürümüzde temizlik, paklık, saflık anlamına gelir. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 9.1.

Pamuk Karardı Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Temizlik	6,20,30,32	-	4
2	Nezaketli olma	-	6,12	2
3	Saygı	-	10,11	2
4	Sevgi	-	8,10, 12	3
5	Sorumluluk alma	-	14	1

Bu kitapta doğrudan verilen temizlik değeri 4 yerde, örtük olarak nezaketli olma değeri 2 yerde, saygı değerine 2 yerde, sevgi değerine 3 yerde ve sorumluluk alma değeri 1 yerde görülmektedir. Aşağıda Pamuk Karardı adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Günaydın Pamuk... Bugün hava çok güzel.”(s.6), (Nezaketli olma)
- “Çiftlikte yaşayanlar Pamuk’u çok severdi.”(s.10), (Sevgi)
- “Pamuk bir kez havlayınca tavuklar kümese girerdi. Pamuk iki kez havlayınca Ördekler sudan çıkardı. Pamuk üç kez havlayınca kazlar susardı. Pamuk dört kez havlayınca hindiler sıraya girerdi.”(s.10-11), (Saygı)
- “Öğlen olunca çiftçi traktörüne atladı. Çiftlikteki işler Pamuk köpeğe kaldı.”(s.14), (Sorumluluk alma)
- “Onlar da suya girdiler. Yıkayıp temizlendiler.”(s.32), (Temizlik)

4.9. Doğa Doğayı Seviyor Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşan bir hikâye kitabıdır. Kitabın kapak resminde elinde gelincik çiçeği olan mutlu bir kız çocuğu vardır. Bu çocuğun mutlu olması kitabı okuyacak olan çocuklarda merak duygusunu uyandırabilir. Ayrıca kitabın arka yüzünde anlatılan kitabın kısa tanıtım metni çocuklarda merak duygusu uyandırabilir. Çünkü bu metinde “Ama dedesinin Doğa’ya sonbaharı sevdirecek bir oyunu varmış.” cümlesi çocukları kitabı okumaya özendirir. Kitapta Doğa isminde bir kız çocuğu vardır. Kahvaltısını yaptıktan sonra neşe içinde dedesiyle birlikte dolaşmaya çıkarlar. Doğa bu yürüyüş esnasında dallarda öten kuşları, vızıldayan arıları, vıraklayan kurbağaları ve yavaş yavaş yürüyen kaplumbağayı görür ve onları hayranlıkla izler. Ayrıca çınar ağacının kovuğundan çıkan sincabı, bir tarla faresinin deliğinden fırladığını, kırlangıçların uçtuğunu keşfeder. Doğa ilkbaharı sevdiğini düşünür. Zaman geçer yaz olur. Yaz olunca da dedesiyle denize girer. Doğa yazı sevdiğini de düşünür. Zaman geçince sonbahar geldiğinde yazı özler. Doğa’nın bu durumunu gören dedesi “Haydi Doğacığım Kırlarda gezip oynayalım.” diyerek Doğa’yı dışarı çıkartır. Doğa bu durumdan hiç memnun değildir. Sonbaharda bir şey yapılmayacağını düşünür. Dedesi “Haydi yapraklarla oyun oynayalım” der. “Ne oyunu dedeciğim” der Doğa merak içinde. Dedesi de yaprakları toplayıp yaprakların üzerinde koşmalarını ve sesi dinlemelerini ister. Doğa özgürce koşar ve “Yaşasın sonbahar” diyerekten mutlu olur.

O günden sonra doğa sonbaharın da güzel bir mevsim olduğunu düşünür. Bu kitap çocuklara dört mevsiminde ayrı güzellikleri olduğunu anlatır. Ön yargısı olan çocukların bakış açılarını değiştirebilir. Doğada birçok keşfedecek canlı varlığın olduğunun farkındalığını oluşturur. Bunu okuyan çocuklar dışarıya çıktıkları zaman keşfetme duygusuyla doğayı incelemeye başlayabilir. Kitapta yer alan değerler doğrudan ve örtük olarak belirtilmiş, sayfa numaraları ve toplamları verilerek tabloda listelenmiştir.

Tablo 10.1.

Doğa Doğayı Seviyor Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Doğa sevgisi	8,9,11,16,23,30,32	-	7
2	Keşfetme (öğrenmeye meraklı olma)	-	8,11,12,13,23, 24,27	7

Bu kitapta doğrudan verilen doğa sevgisi değerine 7 yerde, örtük olarak verilen keşfetme değeri ise 7 yerde görülmektedir. Bu kitapta direk cümle halinde büyüklere saygı ifadesi söylenmemiş olsa bile doğanın her şeyi dedesiyle yapması, dedesi ile keşfetmesi, dedesinin sözünü dinlemesi kurgusunda büyüklere saygı duyulması gerektiği değerini de görmekteyiz. Aşağıda Doğa Doğayı Seviyor adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Az ötede bir kaplumbağa yavaş yavaş yürüyordu. Onları görünce başını kabuğunun içine gizledi. Doğa ile dedesi onu hayranlıkla izledi.”(s.11), (Keşfetme, öğrenmeye meraklı olma)
- “Doğa, doğayı seviyor. Dört mevsim de birbirinden güzel geçiyor. Dedesiyle çok eğleniyor.”(s.10), (Sevgi)

4.10. Havuç Koştı Kitabına İlişkin Bulgular

Kitap 32 sayfadan oluşan hikâye kitabıdır. Kapağında havuç yiyen Kızgın bir tavşan resmi vardır. Bu resim çocuklarda tavşanın neye kızdığı konusunda merak duygusu uyandırabilir. Tavşanın ismi Havuç'tur. Tavşanın en sevdiği yemek de havuçtur. O nedenle tarlasına sadece havuç eker. Yan tarlada da lahanaları olan bir

kirpi vardır. Havuç açgözlülük yaparak kirpiyi “Bak bak uçak geçiyor.” sözüyle kandırıp lahanaları söküp yerine havuç eker. Sonra da çeşmeye gider. Su almak için çeşme başında bekleyen karga, köstebek ve sincabı da “Bakın bakın uçak geçiyor” diye kandırır. Herkes gökyüzüne baktığı anda suyunu doldurup çekip gider. Yani tavşan Havuç uyanıklık yapma peşindedir. Bunu fark eden hayvanlar ona bir ders vermek isterler. Tarlasının başına giderler ve onu gökyüzüne bakmak için zorlayacak bazı cümleler kullanırlar. Sincap “Bak bak şu bulut tıpkı havuca benziyor.” der üç beş havuç söker lahana eker. Köstebek “bak bak şu bulut da bir tavşana benziyor” der. Üç havuç söker yerine lahana diker. Karga “Bak bak gak gak... Şu bulut da uçağa benziyor” der üç beş havuç o da söker, yerine lahana eker. Tavşan dönüp bir bakar ki bütün tarlası lahana ile dolmuş. Sonra düşünür taşınır ve yaptığı hatanın farkına varır. Bunun üzerine özür diler. Sonra hepsi bir araya gelip oyun oynarlar. En son karga “Bakın bakın uçak geçiyor gak gak” der. Ama hiç kimse uçağa bakmaz. Oysaki gökyüzünde gerçekten de bir uçak vardır. Bu hikâye başkalarının haklarına saygılı olma değerini bize anlatmaktadır. Yalnız bunu tavşanın yaptığı yanlış hareketten dolayı arkadaşlarının ona onun gibi davranarak bir ders vermesiyle anlıyoruz.

Tablo 11.1.

Havuç Koştı Kitabında Verilmek İstenen Değerler

Sıra No	Değerler	Doğrudan(sayfa no)	Örtük(sayfa no)	Toplam
1	Başkalarının haklarına saygı duyma	10,11,18	-	3
2	Nezaketli olma	-	30	1
3	İşbirliği yapma	-	22,23	2
4	Çalışkanlık	-	6,7,11,12	4
5	Dürüstlük	-	8,14,24	3

Bu kitapta en fazla örtük olarak verilen çalışkanlık değeri 4 yerde görülmektedir. Asıl verilmek istenen başkalarının haklarına saygılı olma değeri 3 yerde görülmektedir. Yine örtük olarak verilen işbirliği yapma değeri 2 yerde, dürüstlük değeri 3 yerde, nezaketli olma değeri ise 1 yerde görülmektedir. Dürüst olma değerini tavşanın söylediği yalanların başına iş açmasıyla ve onu hataya sürüklemesiyle ters anlatım şeklinde görüyoruz. Aşağıda Havuç Koştı adlı kitaptaki değerlere ilişkin doğrudan ve örtük içeriklerin geçtiği sözcük ve anlatımlardan alıntılar sunulmuştur:

- “Sonunda arkadaşlarının neden böyle yaptığını anladı. Özür diledi.”(s.30), (Nezaketli olma)
- “Köstebek ve sincap yaklaştılar. Onu dikkatle dinlediler. Sonrada üçü yola koyuldular.”(s.22-23), (İşbirliği yapma)
- “Yerine üç-beş havuç dikti.”(s.11), (Çalışkan olma)
- “Herkes gökyüzüne bakarken tavşancık öne geçiverdi. Önce lıkr lıkr su içti. Sonra da şırıl şırıl kovanını doldurdu.”(s.18), (Başkalarının haklarına saygı duyma), (Yanlış hareket edilerek çocukların doğruyu bulması amaçlanmıştır.)
- “Bak bak bak! Uçak geçiyor, dedi.”(s.8), (Dürüst olma)

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Koray AVCI ÇAKMAN'nın 6-9 Yaş çocuklarına yönelik değerler eğitimi serisini incelediğimizde içinde 24 tane değer olduğu görülmüştür. Bu değerler doğrudan verildiği gibi örtük bir şekilde de işlendiği bulgularına rastlanmıştır. Kitapların 5 tanesinde verilmek istenen değer doğrudan olumlu olaylar ya da davranış ile verilmiştir. Diğer 5 kitapta ise olumsuz olaylar ya da olumsuz davranışlar üzerinden çıkarımlar yapılması istenmiştir. Kitaplarda rastlanan değerler başkalarının haklarına saygılı olma, nezaketli olma, işbirliği yapma, çalışkanlık, doğa sevgisi, keşfetme-öğrenmeye meraklı olma, temizlik, saygı, sevgi, sorumluluk alma, hoşgörü, yardımlaşma, azimli olma, sabırlı olma, hayvan sevgisi, görgü kurallarına uyma, özgüvenli olma, cesaretli olma, tutumlu olma, adaletli olma, paylaşımcı olma, cömert olma, empati kurma, dürüstlük değerleridir. Toplam 111 yerde doğrudan ve örtük olacak şekillerde bu değerlere rastlanmıştır. MEB'in 2018 yılında yayınladığı İlköğretim Öğretim programları kitabında yer alan 10 tane kök değerden 7 tanesine bu kitaplarda rastlanmıştır. Bu değerler saygı, sevgi, sorumluluk, yardımlaşma, sabır, adaletli olma ve dürüstlük değeridir. Belli önermelerin kabul edilen veya gerçek olan doğruluklarından, yanlışlıklarından, başka önermelerin kabul edilen veya gerçek olan doğruluklarını, yanlışlıklarını çıkarma işlemine çıkarım denir (TDK). Koray AVCI ÇAKMAN'nın kitaplarının okunmasıyla çıkarımlarda bulunulabilecek değerler ise dostluk ve özdenetimdir. Bu iki değeri direk kitaplarda göremiyoruz ama kitaplardaki karakterlerin birbirlerine olan davranışlarından çocukların bilinçaltına bu tür davranışlar yerleşebilir. Örneğin Doğa doğayı seviyor kitabındaki Doğa adlı kızın dedesi ile olan samimi ilişkisi, Portakal miyavladı kitabındaki portakal adlı kedinin sahibi ile olan ilişkisi ve incelenen Koray AVCI ÇAKMAN'nın diğer kitaplardaki hayvanların birbiri ile olan ilişkisi dostluk kavramını çocuklarda pekiştirebilir. (TDK)'a göre daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol özdenetimdir. M.E.B İlköğretim Öğretim programına göre özdenetim değeri

öğrencilere kazandırılmak istenen değerler arasında yer almaktadır. Yine yazarın, incelen kitaplardaki temizlik, çalışkanlık, nezaketli olma, özgüvenli olma, paylaşımcı olma, cömert olma, empati kurma gibi değerler M.E.B. in 10 kök değerler arasında yer alan özdenetimli olma değerinin içinde bulunur. M.E.B İlköğretim programına göre yazarın incelenen kitaplarında vatanseverlik değerine rastlanmamıştır.

Kitaplarda en çok rastlanan değerler çalışkanlık, sorumluluk alma, işbirliği yapma, yardımlaşma, doğa sevgisi, keşfetme, nezaketli olma ve sabırlı olmadır. Bu değerlerden çalışkanlık kişinin bir işi yapmak için gösterdiği gayret olarak, belirlenen bir işin ortaya çıkmasında harcanan emek olarak tanımlanmaktadır. Aytül Akal'ın masalları değerler eğitimi bakımından ele alındığında yedi masalda çalışkanlık değeri ortaya çıkar. Bazı masalarda insan hayatında çalışmanın, araştırmanın, yaratmanın ne kadar değerli olduğu vurgulanır (Senek, 2018). Koray AVCI ÇAKMAN'nın kitaplarında ise çalışkan olmanın üretkenlik kısmıyla ilgili vurgular yapılmıştır. Karganın Eskici Dükkânı hikâyesinde anlatılan eski eşyalardan yeni eşyalar üretilmesi, eskilerin kullanılabilir hale getirilmesi bunu göstermektedir. Ayrıca İncir Uçtu kitabında anne kuşun yavruları için yuva kurması, yemek getirmesi de sorumluluklarımızı yerine getirmek için de çalışmamız gerektiğini vurgulamaktadır.

Feridun Oral'ın 0-6 yaş arası çocuklara yönelik kitaplarının değerler açısından yapılan incelemesinde 4 kitapta “Sorumluluk” değeri görülmüştür. Sorumluluk değerinin kitaplarda işlenmesi çocukların sosyal-duygusal gelişimleri için önemlidir. Sorumluluk almanın özgüven ve saygı kazanmaya katkısı vardır (Dilek,2017). Çocuk kitaplarına yönelik Gönen vd. (2011)'nin yaptığı bir araştırmada sorumluluk değerinin, en az yer alan değer olduğuna rastlanmıştır. Koray AVCI ÇAKMAN'nın kitaplarında ise en fazla sorumluluk alma değerinin olduğunu görüyoruz. Bunu da Portakal isminde kedisinin ve balığının tüm bakımını üstlenen bir çocuğun anlatıldığı Portakal Miyavladı kitabında görüyoruz. Çağımızın gereklerine ve ailelerin çocuklarını yetiştirme tarzındaki değişiklikler sebebiyle çocukların sorumluluk almadıkları görülmektedir. Bu bilincin tekrardan oluşması için çocuklara bu değerın aşılması için çocuk kitapları kullanılmaktadır.

Koray AVCI ÇAKMAN'nın incelenen hikâye kitaplarında karşımıza çıkan değerlerden biride işbirliği yapma ve yardımlaşma değerleridir. İşbirliği yapma ve

yardımlaşma değerleri eğitim ortamlarında öğretmenlerin en çok ihtiyacı olan değerlerdendir. Çocukların bir araya gelerek oyun oynaması, deneyler yapmaları, ödevlerini yapmaları, grup çalışmalarında bulunmaları, takım halinde etkinlikler yapmaları durumlarında işbirliği ihtiyacı olur. İşbirliği ve yardımlaşma değerlerini kazanan çocuklar faaliyetlerde sorun yaşamazlar. Çocuğun öğrenmesi ve becerilerini geliştirmesi için gereken işbirliği aynı zamanda çocuğun sosyal uyumunu da sağlar (Aslan, 2008; Koçyiğit ve Kayılı, 2008). Çocuk, öğretmeni ve arkadaşları ile oyun oynarken grup içinde yer almayı, grubun yararlı bir parçası olmayı ve liderlik yapmayı öğrenmeye ya da geliştirmeye çalışır (Akif AKTO, Semra AKTO ,2020). Yazarın Ah! Vah! Of! Pof! Kitabında işbirliği ve yardımlaşmanın en güzel örneği anlatılmıştır. Sıra ile herkesin evini tamir etmeleri, daha sonra hep birlikte dereyi temizlemeleri olayları çocuklara örnektir.

Deveci, (2021)'in makalesinde Cahit Uçuk'un eserlerinin analizi sonucunda ortaya çıkan doğa sevgisi temasını, ağaçlara duyulan sevgi ve saygı ekseninde ele almıştır. Yazar, doğanın cömertliğine ve güzelliğine dikkat çekerek çocuklara doğayla barışık olma, ağaçları sevip koruma, hiçbir canlıya zarar vermemek gibi mesajlar vermeye çalışmıştır. Koray AVCI ÇAKMAN'nın kitaplarında da benzer durumlar vardır. Tabiatın her mevsiminde kendine göre farklı özellikleri olması, güzellikleri ve doğanın değişkenliği kitaplarda yer almaktadır. Doğa sevgisinin yanında doğadaki keşfedilecek ağaçlar, hayvanlar, yağmur, kar gibi doğa olaylarından da bahsedilmiştir. Bu durumlarda okuyan çocuklarda doğa bilinci ve merak duygusu oluşturabilir.

İnsanı başkalarının gözünde değerli yapan temel değerlerden biri de insanın çevresine ve diğer canlılara karşı nezaket sahibi olmasıdır. Nezaket sahibi olan ve görgü kurallarına uyan bireyler çevreleri tarafından sayılır ve sevilir. Çocuklara küçük yaşlardan beri bu değer ebeveynler tarafından aşılana çalışılır. Evde yemek yendiğinde “afiyet olsun, elinize sağlık”, herhangi bir şey yapıldığında “teşekkür ederim”, karşılaşmalarda ya da vedalarda “iyi günler, iyi geceler, hoşça kalın, merhaba” sözleri çocukların ilk yaşlarından itibaren kullanılan cümlelerdir. Bahrilli, C. T., & DEMİR, C. G. (2021)'nin “Sevgi Bir Kuş Dergisi”nde yer alan değerlerin analizi çalışmasında hikâyelerde nezaket değerinin sıkça yer aldığı, bunun nedeninin de yetişkinlerin günlük hayatta nezaket ifadelerini bilinçsizce çok fazla kullanması olabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Çocuğun kişilik gelişiminde özdeşleşeceği bir rol model gereklidir. Yavuzer (2001) bunun başlangıçta aile ve yakınları olduğunu, daha

sonra ise arkadaşlar, seyrettikleri film ya da okudukları kitaptaki karakterler haline geldiğini belirtir. Çocukların iyi bir rol model edinmeleri için edebi türlerdeki kahramanların nezaket kurallarına uygun davranması önemli bir faktör olabilir. Koray AVCI ÇAKMAN'ın hikâyelerinde de sıklıkla nezaket değerine rastlanır. Çocuğun günlük hayatından bir parça olduğu ve günlük hayat dilinde fazlasıyla geçtiği için bu değeri kullanmış olabilir.

Çağımız çocuklarının sahip olmadığı değer sabır değeridir. Her istedikleri anında olsun isteği olan ya da en küçük sorunda bunalıma girip kendini yerden yere vuran ve ailesini dinlemeyen çocuklar görüyoruz. Türk Dil Kurumuna göre sabır sözcüğünü: “1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.” olarak tanımlamaktadır (TDK). Koray AVCI ÇAKMAN'ın Küçük Zürafa hikâyesinde anlatılan zürafanın boyunun uzamasını beklemesi ve sonunda göçmen kuşları görmesi olayında verilen sabır değeri gelecek bir şeyi telaş göstermeden beklemek tanımına göre verilmiştir. Aynı şekilde Ah! Vah! Of! Hikâyesinde fırtınanın geçmesini sabırla bekleyen hayvanları anlatırken görüyoruz. Pilav, S., & Orhan, M. (2020) yaptıkları çalışmada TÜBİTAK çocuk kitaplarında irade dışı yaşanan talihsiz olaylara karşı sakin kalmak, yapılması gereken bir işi söylemesine rağmen yapılmadığında dayanma gücünün tükenmesi, istenen veya umulan bir sonuca ulaşmak için zamana gereksinim duyulması, istediği sonucu elde etmek için, yapması gereken işleri ısrarla sürdürmek, sevdiği bir kişinin beklenmedik bir davranışına karşı sakinliği bozmamak, hedefe varmak için gerekli olan işlemlerin uzun sürmesi halinde sakinliği muhafaza etmek şeklinde tanımlamışlar ve bu kitaplarda sabır değerine yer verildiğini bulgularına ulaşmışlardır. Çocuklara okutulan hikâyelerdeki kahramanların olayların gerçekleşmesini beklemeleri çocuklara bu değeri vermede yardımcı olur.

İlk olarak ailede başlayan değer eğitimi, ilerleyen dönemlerde çocuğun yakın çevresinde ve okullarda devam etmektedir. Okullarda değer aktarımı genellikle öğretmenler, uygulanan programlar ve okutulan kitaplar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu durumda okutulan ve iyi seçilmiş kitapların rolü ise oldukça fazladır. Çünkü çocuk, okuduğu kitaplardan birçok değeri öğrenip o kitabın kahramanı ile kendini özdeşleştirerek verilmek istenen eğitsel değeri alıp içselleştirmektedir. Değer aktarımında çocuk edebiyatının, çocukların iyi birer insan olabilmelerini, istedik davranış geliştirebilmelerini ve olumlu bir kişilik oluşturmaları

açısından rolü büyüktür. Koray AVCI ÇAKMAN'nın hikayeleri de okumaya yeni geçmiş çocuklar için sürükleyici, eğlenceli ve öğretici kitaplardır. Bu nedenle gerek aile tarafından gerek öğretmenler tarafından tercih edilebilir. Kavak, S., & Bayram, B. A. Ş. (2018)'in makalesinde belirttikleri gibi Koray AVCI ÇAKMAN'ın eserleri gerçek hayatı yansıtır ve gerçekçi karakterler içerir. Bu da çocuk okurların karakterler ile kendilerini özdeşirmelerini sağlar ve çocuğun eğitsel mesajları benimsemesine yardımcı olur. Bu araştırmaya göre Koray Avcı Çakman'ın hikâye kitaplarının hem ebeveynler hem de eğitimciler tarafından değer aktarımında etkili bir araç olarak kullanılması beklenmektedir, vurgusu yapılmıştır.

5.2. Öneriler

- Koray AVCI ÇAKMAN'nın incelenen kitaplarda en çok rastlanan çalışkanlık, sorumluluk alma, işbirliği yapma, yardımlaşma, doğa sevgisi, keşfetme, nezaketli olma ve sabırlı olma değerlerinin çocuklar tarafından kazanılmasını isteyen ebeveynler ve öğretmenler bu kitapları okutabilir. Çünkü kitaplardaki hikâyeler sade bir dille, anlaşılır, resimlerle ve eğlenceli şekilde anlatılmıştır. Çocuklar o karakterlerin yerine kendilerini koyarak değeri öğrenebilir.
- Saygılı olma, adaletli olma, nezaketli olma, çalışkanlık gibi değerlerin kitaplarda ele alınmasının çocuğun kişisel gelişimi ve öz denetiminin artması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Araştırmanın yapıldığı kitaplar 6-9 yaş arası okunabilecek kitaplardır. O nedenle okumaya yeni geçmiş 1. Ve 2. Sınıf öğrencilerine tavsiye edilebilir. Daha büyük çocuklara uygun değildir. 6 yaştan küçük çocuklara değerlerin verilmesi açısından aileler tarafından okunabilir. Resimlerin eğlenceli olması verilmek istenen değerleri anlatması küçük çocuklar için de uygundur.
- Kitaplarda sıklıkla rastlanan karakterler arasındaki yardımlaşma ve işbirliği değeri öğrencilere örnek olacağından sınıf içindeki ilişkilere de faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKTO, A., & AKTO, S. (2020). ERKEN ÇOCUKLUK VE DEĞERLER EĞİTİMİ. *Journal of International Social Research*, 13(74).
- Aslan, Evin (2008). Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 6 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bahrilli, C. T., & DEMİR, C. G. (2021). “Sevgi Bir Kuş” Çocuk Dergisinin Değerler Açısından İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(2), 738-761.
- BİLGİN, M. (2003), “Bedensel ve Devinişsel Gelişim”, Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi Editör Binnur Yeşilyaprak), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bozdağ, F. (2000). Çocuk kitaplarında metin, dil ve resimleme ilişkisi. *Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi, Ankara*.
- DAYIOĞLU, G. (2000), “Çocuk Kitaplarında Eğitsellik” , 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar Ve Çözüm Yolları, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Deveci, A. G. (2021). *Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" ve "Türk İkiizleri" Adlı Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Dilek, A. (2017). Feridun Oral'ın resimli hikaye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 61-86.
- DİLİDÜZGÜN, S. (2004). Çağdaş Çocuk Yazını, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler eğitimi dergisi*, 1(4), 55-72.
- Goleman, D. (1998). Duygusal zeka neden IQ'dan önemlidir. *İstanbul: Varlık Yayınları*.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi Cilt 36(160)*.
- ILICAK, N. G., & Başoğlu, N. (2018). Ahmet Ümit'in Masal Kitaplarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 88-100.
- Kaltsounis, T. (1987). *İlkokulda sosyal bilgiler öğretimi: Vatandaşlık için temel bilgiler* . Prentice Salonu.
- Kavak, S., & Bayram, B. A. Ş. (2018). Koray Avcı Çakman'ın hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1141-1159.
- Koçyiğit, S., & KAYILI, G. (2008). MONTESSORİ EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN ANAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 511-516.

- KÜÇÜKKARAGÖZ, H. (2003), “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (Editör: Binnur Yeşilyaprak), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage publications.
- MEB, T., & Başkanlığı, T. K. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. Sınıflar) Öğretim Programı.
- MEB. (2018). Matematik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=329/> Erişim Tarihi: 04.06.2023.
- OĞUZKAN, F. (2001). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZDEMİR, E. (1982). 1981’de Çocuk Edebiyatımız, Varlık Yıllığı, Varlık Yayınları.
- Özer, Bekir (1998), Eğitim Bilimlerinde Yenilikler (Editör: Ayhan Hakan) içinde Öğrenmeyi Öğretme (ss: 147-162) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, No:559.
- Özgener, Ş. (2020). *İş ahlakının temelleri: Yönetsel bir yaklaşım*. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. LTD ŞTİ.,
- PAYKOÇ, F. (1997). Öğretmenler İçin Duyuşsal Eğitim. Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı (27 Ağustos – 2 Eylül 1995). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Pilav, S., & Orhan, M. (2020). 6–12 yaş grubu TÜBİTAK çocuk kitaplarının değerler eğitimi yönünden incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 434-453.
- ROBBİNS, Stephen. (1994). *Örgütsel Davranışın Temelleri*. (Çev. Sevgi Ayşe Öztürk) . San Diego State University : Prentice-Hall Internaional, Inc.
- Rositer, G. (2001). Science, film and television: An introductory study of the ‘alternative’ religious stories that shape the spirituality of children and adolescents. *The International Journal of Children's Spirituality*, 1(1), 52-67. doi: <http://doi.org/10.1080/1364436960010108>
- SELÇUK, Z. (Ekim 2004), Gelişim ve Öğrenme, Ankara; Nobel Yayınları.
- Senek, S. (2018). Aytül Akal’ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara, 11- 16.
- Şimşek, H. (2005). *Çocuk Dergilerinin Eğitsel İşlevi*, Milli Eğitim Dergisi.
- Şirin, M. R. (1994). *99 Soruda çocuk edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları. İstanbul, 18.
- TDK.(2023) *Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Sözlükleri*: <https://sozluk.gov.tr> Erişim tarihi: 05.06.2023.
- Tonguç, İ. H. (1946). İlköğretim Kavramı, Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, N. (2001). İletişim ve Etkili Yaşama Kültürü. *Çocuklarımız İçin Eğitim Sohbetleri*, Pegem A Yay., Ankara.

- YEŞİLYAPRAK, B. (Ed.) 2004 Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi Ankara. Pegem A Yayıncılık
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurttaş, H. (1995). Çocuk edebiyatı var mıdır? Varlık, 1058, 2-6.
- Quisumbing, LR ve de Leo, J. (2005). *Yapmayı Öğrenmek: Küreselleşen Bir Dünyada Öğrenmek ve Birlikte Çalışmak için Değerler. Değerler Eğitimi Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretime Dahil Etmek İçin Bütünleşik Bir Yaklaşım. UNESCO-APNIEVE Kaynak Kitabı No.3 . UNESCO-UNEVOC Uluslararası Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim Merkezi. BM Kampüsü, Hermann-Ehlers-Str. 10, 53113 Bonn, Almanya.*